

**Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи податкової оптимізації

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
здобувачів освіти
ступеня

фаховий молодший бакалавр

фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр

курсу

другого

курс навчання здобувачів освіти, на якому викладається дисципліна

статус дисципліни

вибіркова

Харків, 2023 рік

Розробник:

Нагорна Ірина Володимирівна, викладач
циклової комісії економіки, управління та
адміністрування, спеціаліст вищої категорії
кандидат економічних наук

Програму обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії економіки, управління та адміністрування, протокол від 01.09.2023 р. № 1 (зі змінами та доповненнями, внесеними протоколом від 12.10.2023 р. № 3).

Голсва циклової комісії

Марина МЕЛЬНИЧУК

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії протокол від 01.09.2023 р. № 1 (зі змінами та доповненнями, внесеними протоколом від 26.10.2023 р. № 3).

Голова методичної комісії

Олена ЗОЛОТУХІНА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом навчальної дисципліни є економічні відносини з перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу для створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів.

Метою навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань і практичних навичок щодо фінансових відносин, пов'язаних з примусовим відчуженням і перерозподілом частини вартості валового внутрішнього продукту.

Завдання:

1. Розкрити особливості формування та розвиток податкової системи.
2. Визначити сутність податкової політики та податкового механізму.
3. Розглянути специфіку непрямих податків.
4. Проаналізувати приклади прибуткових податків і внесків.
5. Розкрити особливості місцевих податків та зборів.
6. Визначити сутність природно-ресурсних платежів.
7. Сформувати розуміння податкової оптимізації та відповідальності ухилення від сплати податків.

У результаті вивчення дисципліни здобувач освіти має

знати:

- сутність податкової системи, економічну природу податків та їх види;
- особливості податкової політики її стратегію і тактику;
- механізми стягнення непрямих податків;
- специфіку стягнення прибуткових податків і внесків;
- порядок стягнення та особливості справляння місцевих податків;
- сутність природно-ресурсних платежів та особливості їх стягнення;
- шляхи оптимізації податкового навантаження та мінімізації податків, форми відповідальності платників податку за порушення податкового законодавства;

уміти:

- визначати базу оподаткування, розмір податків та строки їх сплати до бюджетів усіх рівнів;
- аналізувати зміни податкового законодавства та визначати їх вплив на результати діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- виконувати розрахунки, пов'язані з визначенням і нарахуванням непрямих податків;
- проводити розрахунки, пов'язані з визначенням і нарахуванням прибуткових податків і платежів;
- виконувати розрахунки, пов'язані з визначенням і нарахуванням майнових податків;
- здійснювати розрахунки, пов'язані з визначенням і нарахуванням природно-ресурсних платежів;

– визначати штрафні санкції у випадку порушення податкового законодавства;

– встановлювати розмір штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Формування та розвиток податкової системи

Поняття податкової системи і вимоги до неї. Структурна побудова податкової системи. Фактори, що визначають структуру податкової системи. Наукові основи побудови податкової системи. Принципи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу ВВП. Ідеали оптимального оподаткування: економічна ефективність і соціальна справедливість. Податки як інструмент фінансового регулювання розвитку суспільства. Рівноцінність в оподаткуванні різних суб'єктів.

Суть податкового регулювання економіки. Податковий вплив на ціни. Податкові важелі обмеження попиту та стимулювання інвестицій. Податкова політика в умовах дефіцитності бюджету та інфляції.

Податкова система в Україні, основні етапи її становлення. Склад та структура податкової системи України, законодавчі акти, що її регламентують. Принципи побудови податкової системи України, їх реалізація.

Тема 2. Податкова політика та податковий механізм

Податкова політика: поняття податкової політики та її напрямки. Фактори, що визначають напрямки і характер податкової політики. Аксиоми і принципи податкової політики. Рівнонапруженість в оподаткуванні всіх платників. Економічна ефективність податкової системи: ефективність та дієвість податкових інструментів, характеристика їх впливу на соціально-економічний розвиток. Податкова політика України в сучасних умовах.

Основи та організація податкової роботи. Правове регламентування діяльності податкових органів, інструктивне забезпечення податкового процесу. Контролюючі органи, їх характеристика, правове регулювання діяльності.

Податкова служба держави, склад податкової служби України. Організаційна структура та функції державної податкової адміністрації. Права й відповідальність працівників державної податкової служби.

Тема 3. Непрямі податки

Сутність податку на додану вартість, його зародження та розвиток. Передумови впровадження ПДВ в Україні. Податок на додану вартість як ціноутворюючий фактор. Методика включення податку в ціну.

Платники і ставки податку. Порядок реєстрації платником ПДВ. Об'єкт оподаткування, особливості його визначення у різних галузях. Пільги по ПДВ, їх направленість та дія.

Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Особливості акцизного

оподаткування в Україні. Поняття акцизу. Суб'єкти та об'єкти акцизного податку. Платники акцизного збору, об'єкт оподаткування.

Основи митної справи. Митна територія та митний контроль, ввезення, вивезення та транзит товарів, митна декларація і декларанти. Мито як джерело доходів бюджету, митна політика. Ввізне та вивізне мито.

Тема 4. Прибуткові податки і внески

Оподаткування доходів фізичних осіб як форма індивідуального оподаткування. Оподаткування доходів фізичних осіб у системі оподаткування населення. Основи оподаткування доходів фізичних осіб. Характеристика платників податку. Характеристика об'єктів оподаткування. Загальний оподатковуваний дохід. Характеристика податкового кредиту при оподаткування доходів фізичних осіб. Податкові соціальні пільги порядок їх надання фізичним особам. Ставки податку на доходи фізичних осіб.

Податок на прибуток підприємств у податковій системі України: сутність і значення. Платники податку на прибуток. Порядок визначення об'єкта оподаткування (оподаткованого прибутку). Визначення скоригованого валового доходу і валових витрат.

Ставки податку на прибуток. Чинний порядок обчислення та сплати податку на прибуток. Терміни сплати податку на прибуток. Пільги з податку на прибуток.

Поняття суб'єктів малого підприємництва. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. Єдиний податок та його податкові елементи. Фіксований податок та його податкові елементи.

Тема 5. Місцеві податки та збори

Місцеві податки і збори (обов'язкові платежі): сутність, склад і порядок встановлення.

Податок з реклами та його податкові елементи. Комунальний податок.

Сутність і склад місцевих зборів (обов'язкових платежів). Податкові елементи місцевих зборів. Права місцевих органів щодо місцевих зборів.

Тема 6. Природно-ресурсні платежі

Основи ресурсного оподаткування. Принципи встановлення плати за ресурси. Плата за ресурси як інструмент впливу на економічне та раціональне використання ресурсів. Види платежів за ресурси, особливості формування ставок та визначення платників.

Плата за спеціальне використання лісових ресурсів, його сутність і призначення. Види плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Порядок видачі дозволу за рубку деревини, механізм нарахування плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Плата за воду, що забирається із водогосподарських систем, її платники. Лімітування забору води і побудова тарифів плати за воду. Строк сплати за воду та звітність платників.

Плата за розробку корисних копалин (мінеральні ресурси), її платники. Перелік ресурсів, за які стягується плата. Ставки плати, порядок обчислення та сплати за мінеральні ресурси, звітність платників.

Плата за землю як інструмент раціонального використання земельних угод і регулювання розміщення виробництва та населення в регіональному розрізі. Форми плати за землю: орендна плата та земельний податок.

Тема 7. Податкова оптимізація. Ухилення від сплати податків

Оптимізація співвідношення між фіскальною і регулюючою функціями податків, між різними видами податків.

Поняття та види ухилення від оподаткування. Приховування доходів, інші види податкових зловживань.

Виявлення ухилення від податків. Відповідальність за порушення податкового законодавства. Штрафні санкції до порушників податкового законодавства.

Сутність і форми перекидання податків. Перекидання непрямих податків. Напрями і способи перекидання прямих податків. Фактори, що впливають на процес і результати перекидання податків.

Ухилення від податків у сфері міжнародного бізнесу.

Навчально-методичне забезпечення освітнього компоненту доступне на Порталі навчальних ресурсів Харківського торговельно-економічного коледжу ДТЕУ.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми дисципліни	Обсяг у годинах											
	усього	денна форма					заочна форма					
		у тому числі					усього	у тому числі				
		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС
Тема 1. Формування та розвиток податкової системи	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 2. Податкова політика та податковий механізм	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 3. Непрямі податки	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 4. Прибуткові податки і внески	23	4	–	4	–	15	–	–	–	–	–	
Тема 5. Місцеві податки та збори	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 6. Природно-ресурсні платежі	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–	–	
Тема 7. Податкова оптимізація. Ухилення від сплати податків	27	6	–	6	–	15	–	–	–	–	–	
Усього годин / кредитів ECTS	150/5	30	–	30	–	90	–	–	–	–	–	

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Формування та розвиток податкової системи

Питання 1. Податкове право.

Питання 2. Ідеали оптимального оподаткування: економічна ефективність і соціальна справедливість.

Питання 3. Історія та особливості розвитку податків на окремих етапах існування суспільства.

Питання 4. Розвиток податків в Україні в сучасних умовах та їх характеристика.

Тема 2. Податкова політика та податковий механізм

Питання 1. Особливості розвитку податкової системи України в сучасних умовах.

Питання 2. Податкова служба держави, склад податкової служби України.

Питання 3. Організаційна структура та функції державної податкової адміністрації.

Питання 4. Права й відповідальність працівників державної податкової служби.

Тема 3. Непрямі податки

Питання 1. Заповнення Декларації з податку на додану вартість.

Питання 2. Специфіка оподаткування акцизним податком.

Питання 3. Митне оформлення. Визначення місця митного оформлення. Порядок митного оформлення.

Тема 4. Прибуткові податки і внески

Питання 1. Пільги з податку на прибуток, види пільг, їх направленість та регулююче призначення. Умови застосування окремих пільг.

Питання 2. Особливості прибуткового оподаткування платників різних галузей, окремих видів доходів.

Питання 3. Оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності за наявності та відсутності прав юридичної особи.

Тема 5. Місцеві податки та збори

Питання 1. Податок з реклами та його податкові елементи.

Питання 2. Комунальний податок.

Тема 6. Природно-ресурсні платежі

Питання 1. Основи побудови земельного податку: платники, об'єкт оподаткування, ставки.

Питання 2. Земельний податок із земель сільськогосподарського призначення.

Питання 3. Диференціація ставок залежно від призначення земельних ділянок, їх місцезнаходження та якісних характеристик.

Тема 7. Податкова оптимізація. Ухилення від сплати податків

Питання 1. Напрями і способи перекладання прямих податків.

Питання 2. Фактори, що впливають на процес і результати перекладання податків.

Організація самостійної роботи здобувачів освіти регламентується Положенням про самостійну роботу здобувачів освіти у ВСП «Харківській торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

5. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу використовуються такі форми оцінювання та схема розподілу балів:

№	Рейтингові оцінки	Максимальні бали
1	Поточний контроль	60
1.1	<i>Тема 1. Формування та розвиток податкової системи</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	4
	Тестування	2
1.2	<i>Тема 2. Податкова політика та податковий механізм</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	4
	Тестування	2
1.3	<i>Тема 3. Непрямі податки</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	3
	Виконання практичних завдань	4
	Тестування	5
1.4	<i>Тема 4. Прибуткові податки і внески</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	3
	Виконання практичних завдань	4
	Тестування	5
1.5	<i>Тема 5. Місцеві податки та збори</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	3
	Виконання практичних завдань	4
	Тестування	5
1.6	<i>Тема 6. Природно-ресурсні платежі</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	4
	Виконання практичних завдань	4
	Тестування	5
1.7	<i>Тема 7. Податкова оптимізація. Ухилення від сплати податків</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	5
	Виконання практичних завдань	6
	Тестування	6
1.8	Здобутки у неформальній освіті	10
1.9	Робота з викладачем	10
2	Оцінка з дисципліни	100

Форма підсумкового семестрового контролю – залік.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою. Залікова оцінка визначається сумою накопичених у результаті поточного контролю балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Тема 1. Формування та розвиток податкової системи

Основні джерела інформації

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. ст. 141 : станом на 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

3. Томнюк Т. Л. Податкова система : навчальний посібник. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. С. 29–39, 44–48.

4. Юрчишена Л. В. Податкова система : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С. 16–21, 28–30.

Додаткові джерела інформації

5. Податки. Для чого ми їх сплачуємо? *Суспільне око*. URL: <http://surl.li/hoqyz>.

6. Семенченко Н. Податкова система України. *Економіка для всіх. OSA.Semenchenko*. 24.06.2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=R5DW1T35C84&t=237s>.

Тема 2. Податкова політика та податковий механізм

Основні джерела інформації

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

2. Томнюк Т. Л. Податкова система : навчальний посібник. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. С. 49–58, 62–74.

3. Юрчишена Л. В. Податкова система : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С. 37–45.

Додаткові джерела інформації

4. Податкова реформа 2022 : повний перелік змін у ПКУ, внесених Законом № 1914. *LigaZakon*. 28.12.2021. URL: <http://surl.li/hlvor>.

Тема 3. Непрямі податки

Основні джерела інформації

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

2. Юрчишена Л. В. Податкова система : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С. 146–157, 166–175.

Додаткові джерела інформації

3. Черська Н. Податок на додану вартість. Як вести облік ПДВ: відеолекція. *Зроблено - позитивний бухгалтер*. 21.06.2021. URL: <http://surl.li/oxkkn>.

4. Податкові зміни під час воєнного стану. Акцизний податок : відеоролик. *Допомога платнику*. 11.05.2022. URL: <http://surl.li/oxkng>.

5. Вановська Л. В. Податкова система: Мито : відеоролик. *Олег Листопад*. 18.06.2018. URL: <http://surl.li/oxksd>.

Тема 4. Прибуткові податки і внески

Основні джерела інформації

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

2. Томнюк Т. Л. Податкова система : навчальний посібник. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. С. 152–179, 189–204, 213–223.

3. Юрчишена Л. В. Податкова система : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С. 81–92, 102–113, 123–135, 255–264.

Додаткові джерела інформації

4. Кириченко А. В. Податок на прибуток підприємств : презентація. URL: <https://ppt-online.org/338190>.

5. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ): платники, база нарахування, порядок сплати. *Безоплатна правова допомога*. URL: <https://bit.ly/3jsYqsU>.

6. Податок на доходи фізичних осіб 2022. *Системи для бізнесу*. 01.03.2022. URL: <https://bit.ly/3vB1DJX> (дата звернення: 26.08.2023).

Тема 5. Місцеві податки та збори

Основні джерела інформації

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

2. Томнюк Т. Л. Податкова система : навчальний посібник. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. С. 261–288.

3. Юрчишена Л. В. Податкова система : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С. 233–245.

Додаткові джерела інформації

4. Станкус Т., Крот Ю. Місцеві податки і збори : навчальний посібник. Харків : Фактор, 2017. С. 6–44.

5. Податок на майно у Харківській області. *Головне управління ДПС у Харківській області*. URL: <http://surl.li/oxlpt>.

6. Єдиний податок у Харківській області. *Головне управління ДПС у Харківській області*. URL: <http://surl.li/oxlqa>.

7. Місцеві збори у Харківській області. *Головне управління ДПС у Харківській області*. URL: <http://surl.li/oxlqw>.

8. Особливості набуття або підтвердження юрособами статусу платника єдиного податку 4 групи у 2022 році : відеоролик. *Державна податкова служба*. 18.02.2022. URL: <http://surl.li/oxlty>.

Тема 6. Природно-ресурсні платежі

Основні джерела інформації

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

2. Томнюк Т. Л. Податкова система : навчальний посібник. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. С. 230-244, 251-255.

3. Юрчишена Л. В. Податкова система : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С. 187–194, 202–222.

Додаткові джерела інформації

5. Екологічний податок: особливості справляння у період дії воєнного стану. *Головне управління Державної податкової служби у Дніпропетровській області*. 06.07.2022. URL: <http://surl.li/oxlwr>.

Тема 7. Податкова оптимізація. Ухилення від сплати податків

Основні джерела інформації

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. ст. 141 : станом на 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

3. Юрчишена Л. В. Податкова система : навчально-методичний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С. 272–281.

Додаткові джерела інформації

4. Луговий С. Схеми оптимізації оподаткування та ризику їх застосування. *LigaZakon*. 21.10.2021. URL: <http://surl.li/oxlyk>.

5. Оптимізація і мінімізація податків. *АБА бухгалтерський аутсорсинг*. URL: <http://surl.li/hlxaa>.

6. Стецько Н. Штрафні санкції за податкові порушення: загальні правила застосування. *Державна податкова служба України*. URL: <https://tr.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-481473.html>.

7. Карпова В. Штрафні санкції за податкові порушення: загальні моменти. *LigaZakon*. 20.01.2020. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/BZ012158?an=0>.

7. Штрафи за порушення трудового законодавства 2022 : таблиця. *Головбух*. URL: <http://surl.li/oxmhg>.